

peil van het Paterswoldse meer

Aan het dagelijks bestuur van het
waterschap Paterswolde
p/a Mr. J. Kale, Stadhuis Groningen
Groningen 13 april 1964

De waterstand in het Paterswoldse meer heeft sedert de instelling van het waterschap de Eelderwolderpolder in 1917 steeds een controverse gevormd tussen de verveners en de watersport enerzijds en de landbouw anderzijds.

Het College van Gedeputeerde Staten stelde bij besluit dd. 21 februari 1918 nr 77 1ste afdeling het peil van het Paterswoldse meer vast op 0.93 - N.A.P.

In 1931 werd op aandrang van de watersportverenigingen het zomerpeil door het College van Gedeputeerde Staten bij besluit dd 22 Februari 1931 nr 26 1ste afdeling onder bepaalde voorwaarden van 1 april tot 1 oktober op 0.75 - N.A.P. vastgesteld.

Deze verhoging van het waterpeil in het meer kwam tot stand nadat een overeenkomst tussen het waterschap ter ene zijde en de Fa Visser en Co, Fa Helder en Zoon, N.V. Sluis Paterswoldse meer, de Vereeniging Bad - en Zweminrichting "Paterswolde", de Bad - en Zweminrichting te Holve en de zeilvereeniging "Twee Provinciën" ter andere zijde was afgesloten.

Deze overeenkomst werd voor 10 jaren aangegaan tot 1 april 1942, na dien tijd werd de overeenkomst stilzwijgend van jaar tot jaar verlengd, totdat een der contractanten de overeenkomst tenminste 6 maanden van te voren zou opzeggen.

Met inachtneming van deze termijn heeft het waterschapsbestuur de overeenkomst met ingang van 1 april 1957 opgezegd.

Het besluit van het College van Gedeputeerde Staten van 1931 betreffende het zomerpeil van 0.75 - N.A.P. is daarmede echter niet komen te vervallen. In 1958 en in 1961 is het probleem van de belangentegenstelling opnieuw ter sprake gekomen. Destijds is aan de Cultuurtechnische Dienst verzocht een plan op te stellen om bij handhaving van het voor de watersport noodzakelijke zomerpeil van 0.75 - N.A.P. de betreffende gronden een betere droogteligging te geven.

Op basis van dit plan het zogenaamde 100 ha plan, dat blijkens een raming in 1958 f 130.000.- zou kosten werd een financieringsschema opgesteld, zoals in de brief van het College van Gedeputeerde Staten dd. 25 februari 1964 nr 1947 / J 1 ste afdeling aan uw bestuur werd medegedeeld.

Naast de aan Uw bestuur gevraagde bijdrage zou ook de Cultuurtechnische Dienst uit hoofde van de bij dit gebied betrokken landbouwkundige belangen een bijdrage van f 52.000.- verlenen.

Wanneer in het ontwikkelingsplan van het Meerschap deze gronden op den duur een andere dan landbouwkundige bestemming zou krijgen, kan niet meer op een subsidie van de Cultuurtechnische Dienst worden gerekend. De uitvoering van het door de Grontmij opgestelde ontwateringsplan voor deze 100 ha zal zonder herziening van de bijdrage sleutel dan niet tot stand kunnen komen.

Het plan voor drooglegging van de oostelijke oevergronden bij handhaving van een zomerpeil van 0.75 - N.A.P. van 1 april tot 1 oktober is gebaseerd op de aanleg van een hoofdwatgang en het maken van poldammen in de sloten die in open verbinding met het meer staan.

Deze hoofdwatgang zou via een duiker onder de De Wiek (het sluiskanaaltje) in verbinding staan met het noordelijk deel van de Eelderwolderpolder, waar een peil van 1.63 - N.A.P. wordt gehandhaafd.

De plannen van het Meerschap voorzien, zoals Uw bestuur bekend is, in het vergroten van het meer in noordelijke richting. De afwatering van de evenbedoelde oostelijke oevergronden moet hierdoor uitgesloten worden geacht, aangezien de uitbreiding van het waterswoldse meer in noordelijke richting in openverbinding met het peil van het waterswoldse meer zal staan.

Verlaging van de waterstand van de oostelijke gronden zal alleen door bemaling mogelijk zijn.

De door de Hoofdingenieur Directeur van de Directie Groningen van de Rijkswaterstaat aangeboden molen van het waterschap Helman zou hiervoor t.z.t. uitstekend zijn te gebruiken.

In overleg met het bureau gemeentewerken van Haren en een lid van de Groninger Molencommissie bleek de meest geschikte plaats aan het einde van de in het 100 ha plan geprojecteerde hoofdwatgang, waar deze De Wiek zou kruisen.

Deze gronden zijn sedert enige tijd eigendom van de gemeente Haren, zodat verplaatsing van de molen welke op korte termijn zal moeten plaats

vinden, terstond kan geschieden.

Zolang de ontwatering van oostelijke oevergronden door het graven van de ontworpen hoofdwatgang niet kan plaats vinden zal de molen geen werkelijke functie kunnen hebben.

Het verdient echter aanbeveling dat bij het aanvragen van een subsidie in de verplaatsingskosten bij de provinciale molencommissie op wordt gewezen dat de molen t.z.t. wel een bemalingsfunctie zal verkrijgen.

Met de afbraak verplaatsing en opbouw is volgens een begroting van J.A. de Koning technisch adviseur van de vereniging de Hollandse Molen, f 38.000.- geraamd.

Het verdient aanbeveling de molen op een zogenaamd molenbergje te plaatsen, waardoor de molen beter tot haar recht zal komen.

De bediening van deze molen zo kunnen worden gecombineerd met de bediening van het sluisje tussen het Hoornse diep en De Wiek.

Een situatieschetsje van de molen en de geprojecteerde hoofdwatgang zijn op het bijgevoegde tekening T.C. nr. 67 - 64 nader aangegeven.

Het voorstel van het College van Gedeputeerde Staten om indien geen bevredigende regeling tussen de agrarische en watersportbelangen ten aanzien van het zomerpeil tot stand kan worden gebracht de periode van het zomerpeil van 1 april tot 1 oktober te beperken van 1 mei tot 15 september is voor de watersport funest.

De wedstrijden worden van eind april tot in de tweede helft van september gehouden, daarvoor en daarna, d.i. in de maanden april en september (2e helft) moeten de boten eigenaren de gelegenheid hebben de jachten in de verschillende botenhuisen te kunnen bergen.

Bij een peil van 0.93 - N.w.A.P. is dit niet mogelijk, mede door de ondiepten in en nabij de botenhuisen.

Beperking van het seizoen waarin het zomerpeil zal gelden zal onvermijdelijk afbreuk aan de ontwikkeling van de watersport op het Paterswoldse meer betekenen en wellicht tot vertrek van een aantal boten naar andere (frieze) meren. Zulks is in strijd met de belangen welke het waterschap behartigd.

Handhaving van het huidige zomerpeil van 1 april tot 1 oktober is een sine qua non voor de beoefening van de watersport en de recreatie op en rond het meer.

Wanneer de voorstellen van de technische commissie zullen worden gerealiseerd is een toename van de recreatiebelangen op de oostelijke oevergronden wel te verwachten.

In dit licht gezien is verbetering van de waterstaatkundige toestand van deze oostelijke oevergronden voorbarig. Het verdient verre de voorkeur dat Uw bestuur tracht zoveel mogelijk van deze gronden te verwerven.

Immers voor een goede ontwikkeling van de recreatie in dit deel van het Meerschapsgebied zal voor aanleg en ontsluiting van recreatiemogelijkheden voortdurend grond moeten worden aangekocht.

Het aanbrengen van cultuurtechnische verbeteringen, welke voor een belangrijk deel door het Meerschap zouden moeten worden betaald, zou tot waardevermeerdering van deze slechte landbouwgronden voeren, welke de aankoop van de betreffende gronden door het Meerschap zouden bemoeilijken.

Binnen het kader van ontsluiting van de oostelijke oevergronden heeft de gemeente ^{aan}aren reeds een aantal percelen ten zuiden van De Wiek aangekocht, terwijl thans wordt onderhandeld over de aankoop van een tweede boerderij in dit gebied.

Voor bijdragen in de aankoop van de onderhavige landerijen ware een verzoek tot de Staatssecretaris van O.K.W te richten, om in het kader van de aanleg van projecten voor openluchtrecreatie te algemene nutte van meer dan plaatselijk belang subsidie uit de Rijksmiddelen te verlenen.

Samenvattend ware te overwegen het College van ^{de}edeputeerde Staten te berichten dat bekorting van het seizoen van het zomerpeil van het ^{de}aterswoldse meer de watersport ernstige afbraak zou doen,

dat aankoop van de oostelijke oevergronden voor de ontwikkeling van de recreatiemogelijkheden voortgang zal moeten vinden,

dat verbetering van de waterstaatkundige toestand eerst na detaillering en tijdens realisatie van de bestemmingen voor deze gronden zinvol zal zijn, en tenslotte ware de provinciale groninger molencommissie te verzoeken een zo hoog mogelijke subsidie in de verplaatsing en het herstel van de ^{de}elper molen te willen bevorderen. Voorzoveel nodig zal de Hoofdingenieur Directeur van de Rijkswaterstaat in de Directie Groningen hiervan in kennis moeten worden gesteld.

De secretaris van de technische
Commissie van het Meerschap,

MEERSCHAP PATERSWOLDE

secretariaat: Stadhuis Groningen

nr. 49.

onderwerp

Verplaatsing watermolen
1 bijlage

Aan de Provinciale Molencommissie

Provinciehuis

te

G r o n i n g e n .

Haren, 17 april 1964 .

Het meerschap is in de gelegenheid de eigendom over te nemen van de in de Helpermolenpolder aanwezige watermolen, die in verband met de aanleg van rijksweg 31 moet worden verwijderd. De koopprijs zal f 1.-- bedragen doch in de kosten van verplaatsing van deze molen, die op rond f 38.000.-- worden begroot, zal voor rekening van het meerschap moeten worden voorzien .

Na ampele overweging hebben wij besloten aan het algemeen bestuur van het meerschap voor te stellen van deze aanbieding gebruik te maken, indien althans een zo hoog mogelijk subsidie in de verplaatsingskosten zal kunnen worden verkregen .

Wij zijn hierbij uitgegaan van de gedachte, dat van deze molen gebruik kan worden gemaakt voor de bemaling van de aan de oostzijde van het meer gelegen gronden, zodra de door het meerschap aan die gronden te geven bestemming voor recreatiedoeleinden kan worden gerealiseerd.

In verband hiermede ligt het in de bedoeling die molen op te stellen op de plaats, die daarvoor op bijgaande tekening is aangegeven. Aan de gemeente Haren is inmiddels verzocht de daarvoor vereiste goedkeuring te verlenen .

Wij mogen u verzoeken in het bovengenoemde bedrag wegens verplaatsingskosten een zo hoog mogelijk subsidie toe te kennen .

Indien uw commissie zulks nodig mocht achten, zijn wij gaarne bereid dit verzoek nader toe te lichten .

Het dagelijks bestuur van het
meerschap Paterswolde,

, voorzitter

, secretaris

MEERSCHAP PATERSWOLDE

Onderwerp:
Verplaatsing watermolen.

Aan de Rijksdienst voor de Monumentenzorg
Balen van Andelplein 2
Voorburg (Z.H.)

1 bijlage.

Haren, 4 mei 1964.

In verband met de aanleg van rijksweg 31 moet de in de Helpermolenpolder (gemeente Haren) aanwezige watermolen, die juist in de as van deze weg staat, verwijderd worden.

8 Daar het te betreuren zou zijn, indien deze molen, die door de Rijkswaterstaat is aangekocht, voor deze omgeving verloren zou gaan, heeft de hoofdingenieur-directeur van deze dienst zich bereid verklaarde de molen volgens aanwijzing en op kosten van het meerschap te doen verplaatsen. Deze kosten worden begroot op f.38.000,--. De koopprijs zal f. 1,- bedragen.

Ons bestuur heeft inmiddels besloten van deze aanbieding gebruik te maken, indien althans een zo hoog mogelijk subsidie in de verplaatsingskosten zal worden verkregen.

Behalve van de wenselijkheid van het behoud van de molen is hierbij tevens uitgegaan van de gedachte, dat van de molen gebruik zou kunnen worden gemaakt voor bemaling van de laag gelegen gronden, die aan de oostzijde van het Paterswolde meer zijn gelegen. Het ligt in de bedoeling, dat deze grond, die thans wordt gebruikt voor landbouwdoeleinden, voor de recreatie wordt bestemd, zodat alsdan door het meerschap in de opheffing van de wateroverlast behoort te worden voorzien.

In verband hiermede is het meerschap voornemens de molen op te stellen op de plaats, die daarvoor op bijgaande tekening is aangegeven. Het gemeentebestuur van Haren, welke gemeente eigenaar is van de grond, heeft zich bereid verklaard daarvoor zijn medewerking te verlenen.

Zoals wij hierboven reeds hebben medegedeeld, zal het meerschap alleen dan de kosten van de verplaatsing van de molen voor

zijn rekening kunnen nemen, wanneer verzekerd is, dat in die kosten een zo hoog mogelijk subsidie zal worden verkregen.

Wij menen ons te mogen veroorloven tot U het verzoek om een bijdrage in die kosten te richten.

Wij zouden het op hoge prijs stellen, indien u dit verzoek in gunstige overweging zou willen nemen en zien uw beslissing dienaangaande gaarne tegemoet.

Indien u zulks nodig mocht achten zijn wij gaarne bereid dit verzoek nader toe te lichten.

Het dagelijks bestuur van het
meerschap Paterswolde,

w.g.onleesbaar, voorzitter.

w.g.onleesbaar, secretaris.

PATERSWOLDERMEER

Nieuwe plaats
molen Helman

Eigendom
gem Haren

Ontworpen
hoofdwaterring

schaal 1 : 10000

268 M39

AAN:

De Heer Hoofddirecteur van de Rijks-
dienst voor de Monumentenzorg,
Balen van Andelplein 2,
V o o r b u r g.

verplaatsing watermolen
van de Helpermolen naar
Haren

23 JULI 1964

Naar aanleiding van het plan tot verplaatsing van de windwatermolen van de polder Helpman in de gemeente Groningen naar het Paterswoldse Meer in de gemeente Haren, welk plan u ons om bericht en raad voorgaegde bij brief d.d. 25 mei 1964, nr. 134.087 berichten wij u het volgende.

De onderhavige watermolen, voorkomende onder nr. 39 in het Groninger molenboek, staat al sinds 1955 zonder roeden. Hij komt - als uitzondering - niet voor op de voorlopige lijst van monumenten van geschiedenis en kunst.

De molen kan op zijn huidige plaats niet worden gehandhaafd, omdat hij in de kruin ligt van de reeds in aanleg zijnde nieuwe rijksweg 34 van Groningen naar Assen, die voor een groot deel langs het Noordwillemskanaal is ontworpen.

Het stemt onze commissie dan ook tot voldoening, dat ondanks de ongunstige omstandigheden tot het behoud van de molen, een geslaagd plan tot verplaatsing van de molen tot stand is gekomen.

Het Meerschapp Paterswolde, waarin de gemeenten Groningen, Haren en Eelde zijn vertegenwoordigd, is namelijk tot het besluit gekomen de molen in eigendom over te nemen en hem te doen verplaatsen naar de oostoever van het Paterswoldse Meer.

Onze commissie is van mening dat de nieuw gekozen plaats landschappelijk bijzonder aantrekkelijk is. Vanaf het meer zal de molen zeer duidelijk zichtbaar zijn, terwijl hij ook gezien vanaf de Hoornse Dijk (een weg voor langzaam verkeer, doch fraai gelegen en belangrijk voor de recreatie) en vanaf de nieuwe rijksweg 34, het landschap zal verrijken.

Een belangrijk aspect is verder, dat de molen weer een werkende molen zal worden. De opzet is namelijk het gebied, waarin op tekening 67-'64 een hoofdwatgang is getekend, een afzonderlijke bemaling met behulp van de onderhavige molen te verschaffen. Daarmee zou aan de wateroverlast, die dit gebied ondervindt als gevolg van het feit dat het meerpeil ten behoeve van de watersport des zomers extra hoog wordt opgevoerd, een einde komen.

- De -

De kosten voor de verplaatsing en herbouw van de molen, totaal bedragende f 38.000,--, zijn begroot door onze leden A.J. de Koning, technisch adviseur van De Hollandsche Molen en Ir. J.C. Hoornenborg, hoofdingenieur-directeur van de Rijkswaterstaat. Deze begroting geeft ons geen aanleiding tot het maken van opmerkingen. Het desbetreffende rapport van genoemde leden voegen wij hierbij.

Wij geven u in overweging aan het verzoek van het Meerschap een zo hoog mogelijke subsidie te verlenen, te voldoen. Wellicht kunt u daarbij overwegen of de onderhavige aanvrager kan worden begrepen onder de instellingen, die voor toekenning van een rijkssubsidie boven het gebruikelijke percentage in aanmerking komen.

Namens de Provinciale
Groninger Molencommissie,

(voorzitter)

(secretaris)

9192/56, 1e afdeling.

Aan het dagelijks bestuur van het
meerschap Paterswolde,
secretariaat:
Stadhuis Groningen.

brief van 4 mei 1964, nr. 57.

Verplaatsing van de in de polder
Helpman aanwezige windwatermolen.

11 augustus 1964.

verzonden:

26 aug. 1964

In antwoord op uw terzijde aangehaalde brief delen wij u mede, dat wij bereid zijn in de op f 38.000,- geraamde kosten van verplaatsing van de windwatermolen van de polder Helpman in de gemeente Groningen naar de oever van het Paterswoldse Meer in de gemeente Haren een subsidie van 10% uit de provinciale kas te verlenen, voor zover in die kosten ook door het rijk wordt bijgedragen.

Wij verbinden aan dat subsidie de volgende voorwaarden:

1. op de provinciale bijdrage zal in mindering worden gebracht een eventueel terzake door de provinciale archeologische commissie toegekende of alsnog toe te kennen bijdrage;
2. de provinciale bijdrage zal moeten worden terugbetaald als het meerschap Paterswolde of zijn rechtverkrijgenden de molen niet op ter beoordeling van ons college bevredigende wijze onderhouden, zulks gedurende 10 jaren na de uitbetaling van het subsidie. Bij iedere achtereenvolgende, tijdens dat tijdvak plaats vindende verkoop van de molen moet de verdere nakoming van deze verplichting als uitdrukkelijke voorwaarde in de verschillende koopakten worden vastgelegd.

Wij verzoeken u ons mede te delen of u zich met deze voorwaarden kunt verenigen.

De gedeputeerde staten der
provincie Groningen:

get. C.L.W. Fock , voorzitter.

get. Hangelbroek , griffier.

Voor eensluidend afschrift:
De Griffier der Staten van Groningen,

H. Hangelbroek

M 39
ref.
29⁵